

TRES MESOS A LA CIUTAT MÉS FELIÇ DELS ESTATS UNITS D'AMÈRICA

ANNA MONTRABETA I ANTONI OLIVÉ

*«I look to the diffusion of Light and Education
as the resource most to be relied on for ameliorating the condition,
promoting the virtue, and advancing the happiness of man».*

«Considero la difusió de la llum i l'educació com el recurs principal per millorar la condició, promoure la virtut i procurar la felicitat de l'home».

Thomas Jefferson

L'estiu del 2016 hem viscut tres mesos a Charlottesville, a l'estat de Virgínia. L'Antoni va obtenir un ajut per fer una estada de recerca a la Darden Graduate School of Business de la Universitat de Virgínia (UVA) i l'Anna l'hi va acompanyar. L'Antoni va conèixer amb d'altres professors i investigadors i l'Anna, que volia aprendre anglès, va passar moltes estones amb dues mares de família que volien aprendre castellà.

CHARLOTTESVILLE

Charlottesville és una ciutat de quaranta-vuit mil habitants coneguda per ser la seu de la University of Virginia (UVA) i perquè hi van viure tres dels cinc primers presidents dels Estats Units d'Amèrica: Thomas Jefferson (el tercer, 1801-1809), James Madison (el quart, 1809-1817) i James Monroe (el cinquè, 1817-1825). Tots tres polítics eren advocats i van exercir a la ciutat. De fet, la vida econòmica, social i cultural de Charlottesville gira al voltant dels tres presidents i de la universitat, que té vint-i-dos mil estudiants i va ser fundada pel mateix Jefferson el 1819. L'any 2014 el US National Bureau

of Economic Research va reconèixer Charlottesville com la ciutat més feliç dels EUA...

A Charlottesville hi ha dos espais de visita obligada: The Rotunda, l'edifici més emblemàtic de la universitat, i Monticello, la mansió on vivia Jefferson quan la política, a la qual va dedicar més de quaranta anys, no l'obligava a viure fora. Jefferson va col·laborar activament amb els arquitectes d'ambdues construccions. Monticello s'ha convertit en un lloc de pelegrinatge patriòtic per als nord-americans. La majoria dels presidents dels EUA l'han visitat en un moment o altre del seu mandat. I cada 4 de juliol, aniversari de la Declaració d'Independència dels EUA —redactada pel mateix Jefferson—, hi ha discursos, música i la naturalització d'un centenar de persones nascudes fora dels EUA. A Monticello hi ha una exposició que mostra que Jefferson era un home de la Il·lustració, obsessionat pel coneixement i capaç d'utilitzar tots els aparells científics de l'època. Enamorat de França, va viatjar per mig Europa. Escrivia molt i portava uns registres meticulosos de tot el que passava a la seva propietat. L'exposició també inclou detalls sobre les condicions de vida i de treball a la plantació dels esclaus afroamericans que vivien a Monticello.

The Rotunda

Monticello

LA GUERRA CIVIL NORD-AMERICANA

A Charlottesville, i en general a l'estat de Virgínia, hi ha dos temes recurrents, la Guerra Civil nord-americana (1861-1865) i l'esclavitud. La Guerra Civil va enfrontar els estats del Nord, els estats de la Unió, amb els estats del Sud, els estats de la Confederació. El president Lincoln i el general Grant van ser els personatges més rellevants de la Unió i el president Davis i el general Lee ho van ser de la Confederació. La capital de la Unió era Washington i la de la Confederació Richmond. Charlottesville i Virgínia van lluitar amb la Confederació.

El desencadenant de la Guerra Civil va ser el desig dels estats del Nord de mantenir la Unió, i el dels estats del Sud d'anar a la seva. Hi havia una raó econòmica, el proteccionisme dels estats del Nord, que volien imposar uns aranzels elevats a les importacions britàniques, una política que dificultava les exportacions a la Gran Bretanya del cotó del Sud. L'abolició de l'esclavitud va aparèixer com a factor de divisió un cop començada la guerra. Els estats del Nord eren abolicionistes i els estats del Sud creien que l'abolició suposaria la seva ruïna econòmica. La Guerra Civil va acabar el 1865, i amb ella l'esclavitud, però el record d'uns esdeveniments de fa més de cent cinquanta anys està més viu en els ciutadans de Virgínia que el record de les dues guerres mundials i de la guerra del Vietnam.

Les batalles de la Guerra Civil americana van passar lluny de Charlottesville, que va quedar a la rereguarda, però a The Rotunda hi ha unes plaques amb els noms dels antics alumnes que hi van morir, i als parcs públics de la ciutat hi ha diversos monuments confederats, entre ells una estàtua equestre del general Lee objecte d'un debat ciutadà molt encès entre activistes dels drets civils i historiadors. Fa uns mesos, un estudiant de secundària afroamericana va cursar una petició perquè es retirés l'estàtua, al·legant que es tracta d'un monument racista. A Richmond, la capital de l'estat de Virgínia, hi ha diversos espais dedicats a la Guerra Civil: la White House, la casa on durant la guerra va viure el president Davis, el Museu de la Confederació i el Museu de la Guerra Civil Americana, on s'explica la guerra des de tres perspectives diferents: la de la Unió, la de la Confederació i la dels esclaus afroamericans. Al Hollywood Cemetery hi ha molts soldats confederats enterrats i moltes banderes confederades a les tombes.

L'ESCLAVITUD

Quan algú parla de l'esclavitud en discursos institucionals i visites guiades comença sempre amb una espècie de *mea culpa*. «L'esclavitud és un tema dolorós, però n'hem de parlar perquè cal que les coses se sàpiguen...». L'esclavitud als EUA va començar al segle XVII, i a l'època de Jefferson

Residència del governador de Virgínia (Richmond)

els esclaus afroamericans suposaven el vint per cent de la població nord-americana. Eren propietat d'algú i es compraven i venien com si es tractés de mercaderia. Fins i tot els membres d'una mateixa família podien pertànyer a propietaris diferents. La lògica de l'esclavitud es basava únicament en el color de la pell, i fins i tot un personatge avançat al seu temps com el mateix Jefferson va teoritzar sobre la superioritat intel·lectual i moral dels blancs.

Aquest és un tema sensible als EUA i, de manera especial, als estats del Sud. El visitant percep que els nord-americans s'avergonyeixen del seu passat esclavista, però alhora constata el manteniment d'una certa discriminació racial, evident quan hom observa qui s'ocupa de les feines d'escarràs.

LA POLÍTICA

Virgínia no és un estat que es decanti per cap dels dos grans partits nord-americans. En les elec-

cions presidencials del proper novembre, els resultats de Virgínia seran determinants, perquè és un dels pocs estats en què les diferències històriques entre demòcrates i republicans són més estretes. Larry Sabato és professor de ciències polítiques a la UVA i fundador i director de l'UVA Center for Politics, que publica *Sabato's Crystal Ball* (la bola de vidre de Sabato), una pàgina web d'anàlisi política i de projecció de resultats electorals que té molts seguidors per la fiabilitat demostrada al llarg de diverses eleccions presidencials. En el moment d'escriure aquest article, Sabato concedia un cert avantatge a Hillary Clinton sobre Donald Trump.

Coincidint amb les eleccions presidencials, ha emergit una polèmica sobre el sistema electoral. Als EUA, per poder votar, cal registrar-se prèviament amb algun document d'identitat, que no cal que sigui el passaport o la llicència de conduir, però algunes veus republicanes demanen que calgui presentar el passaport o la llicència. Els aturats i els *working poor*, persones que tenen una feina que no els permet viure dignament i que

Edifici de la Universitat de Virgínia

no tenen passaport ni llicència de conduir, són majoritàriament votants demòcrates.

A uns mesos de les eleccions presidencials nord-americanes, sembla que la política només interessa la gent gran i la gent amb més nivell educatiu i social. Al carrer, al *downtown* (centre històric) de Charlottesville, molts joves demanen als transeünts que es registrin per tal de poder votar. La gent que hem conegut està poc aficionada a la política. Això no obstant, consideren que Trump és un bocamoll i Clinton una mentidera. Cap dels dos candidats no compta amb la simpatia dels electors, i la gent votarà el que consideri menys dolent.

Pocs nord-americans coneixen la voluntat d'una part de la societat catalana d'independitzar-se de l'Estat espanyol, però els pocs que la coneixen, la coneixen bé. Alguns, quan els dius que ets de Barcelona, et pregunten si ets *secessionist*. I molta gent d'una certa edat et pregunta coses de la dictadura de Franco.

A Charlottesville, potser pel fet de ser la ciutat de Jefferson, els valors liberals i el sentit de comunitat de la societat nord-americana són més accentuats. D'una banda, no els agrada que algú els digui què cal fer —moltes famílies s'oposen a vacunar els seus fills—, però de l'altra no els costa gens participar com a voluntaris en esdeveniments cívics, socials i culturals.

LA UNIVERSITAT

La UVA és una universitat pública finançada amb les matrícules dels estudiants, amb donacions de particulars i empreses i amb fons estatals. Com a la majoria d'universitats nord-americanes, tant públiques com privades, la matrícula pot arribar a costar seixanta mil dòlars per curs acadèmic, als quals cal afegir l'estada i la manutenció, ja que la majoria dels alumnes no són de Charlottesville. Els alumnes financen els cost dels estudis

Water Street

universitaris amb estalvis familiars, treballant, amb ajudes i, especialment, amb crèdits. Als EUA ja és parla d'una bombolla creditícia motivada per les dificultats dels estudiants per retornar els crèdits a causa de l'incompliment de les seves expectatives salarials.

La UVA té de tot: la seva policia, el seu sistema de salut, la seva xarxa d'autobusos, els seus equips esportius... Dues dades per ponderar la importància de l'activitat esportiva: una vintena d'estudiants de la UVA han assistit al Jocs Olímpics de Rio de Janeiro representant els seus respectius estats. L'estadi on juga l'equip de futbol americà de la UVA té una capacitat per a 60.000 espectadors, més que la població de Charlottesville.

A la universitat, és on es fa més notori el mecenatge que practica la societat nord-americana. Tot, absolutament tot, porta una placa amb el nom del benefactor, que pot ser un individu o un matrimoni. Des d'un edifici sencer a una peça de mobiliari. I

a la universitat és també on es practica la màxima transparència: a la pàgina web pots consultar els salaris dels professors.

La universitat és cara, però posa molts serveis a disposició dels estudiants. Els autobusos de la universitat són gratuïts, tenen una freqüència de pas de deu minuts i la xarxa cobreix totes les instal·lacions.

ELS AUTOBUSOS

No hi ha millor manera de conèixer un país que utilitzar el seu transport públic i anar a comprar al mercat o al supermercat. Als EUA, si no tens cotxe estàs mort. No pots moure't amb llibertat. De fet, la societat americana és divideix entre els que tenen carnet de conduir i cotxe i els que no, entre els que formen part del sistema i els *left behind* (els que es queden enrere). Durant el temps de la nostra estada, hem intentat desmentir el lloc comú que als EUA no es pot viure sense cotxe.

Downtown

S'hi pot viure si hi ha una bona xarxa d'autobusos urbans, si inverteixes temps a conèixer-la a fons, si planifiques bé els trajectes i ets organitzat, si et ve de gust caminar una estona cada dia i si estàs disposat a aprendre a base d'equivocar-te. Per als desplaçaments allunyats del nucli urbà, has d'utilitzar cotxes compartits. Els autobusos són utilitzats per diversos col·lectius: treballadors, estudiants, visitants i gent que necessita assistència social, i és on es veu més clarament que la discriminació racial continua existint: molts pocs conductors són blancs i la majoria de passatgers són negres. Malgrat això, nosaltres podem aprendre algunes coses dels nord-americans i els seus autobusos. Els conductors desitgen als passatgers que baixen a cada parada que tinguin un bon dia i els passatgers hi corresponen donant les gràcies al conductor en baixar. El bus no arrenca fins que els passatgers no estan asseguts i els passatgers no s'aixequen fins que el bus no ha parat totalment. El servei és molt puntual i eficient, i no és car (un passi per a trenta dies costa 18 euros).

ANAR A COMPRAR

Als supermercats nord-americans, la unitat de mesura per al pes és la lliura. Els preus s'ex-

pressen en dòlars per lliura (\$/LB), excepte quan després del preu hi ha la menció «EA», que significa «per unitat». Com que una lliura són 450 grams i un dòlar es canvia a 90 cèntims d'euro, per comparar preus només cal multiplicar per dos els \$/LB. A l'etiqueta dels productes que es venen per pes també s'indica el preu per unça, informació molt útil perquè et permet comparar articles similars amb presentacions comercials de pesos diferents. Cada supermercat té la seva manera d'indicar els descomptes i les promocions, que només s'apliquen a qui té la targeta de client. Tant a l'etiqueta del prestatge com al tiquet de compra apareix clarament indicat l'estalvi aconseguit pel fet de tenir la targeta de client.

Als supermercats, els campions de l'espai de prestatgeria són els aperitius i les begudes de tota mena de sabors, colors i propietats. Les llibreries estan plenes de llibres de cuina —en un país on es menja molt malament—, a la secció d'història hi ha subseccions dedicades a les guerres i als presidents nord-americans, i hi ha molts llibres de religió cristiana. Articles que aquí considerem de farmàcia allà són de parafarmàcia i es compren als supermercats. Els hipermercats, que tenen més de cinc mil metres quadrats d'espai comercial, obren de dilluns a diumenge les 24 hores del dia.

The Corner (barri d'estudiants)

COSES QUE ENS HAN AGRADAT

Els conductors respecten escrupolosament els passos de vianants i els vianants mai no travessen en vermell. La gent del carrer et saluda encara que no et conegui. La llei que impedeix vendre alcohol a menors de vint-i-un anys s'aplica amb rigor. Les zones on es pot beure estan delimitades i, a les festes populars, uns voluntaris et comproven la data de naixement i et posen un braçalet sense el qual no et venen begudes. La gent que hem conegut és molt servicial. De seguida deixen el que estaven fent per complaure't. També són molt hospitalaris. Al cap d'uns quants dies d'haver-te conegut ja et conviden a sopar a casa seva. Estan recuperant edificis industrials i comercials antics de totxo vist i netegen les parets fins a deixar al descobert els rètols d'establiment originals. Només al carrer principal del Downtown hem comptabilitzat fins a quatre botigues de llibres de segona mà.

COSES QUE NO ENS HAN AGRADAT

Hi ha molta més contaminació acústica. Siguis on siguis, sempre sents converses i rialles. Al voltant de Charlottesville hi ha un sender circular de trenta quilòmetres, però en cap dels seus trams no deixes de sentir soroll de cotxes i d'aparells d'aire condicionat. Els vehicles automàtics permeten conduir amb les mans ocupades pel mòbil o per un got de beguda o per totes dues coses. En molts espais públics hi ha rètols prohibint entrar-hi amb armes de foc. Hi persisteix la discriminació racial, ben visible en el repartiment dels llocs de treball. La combinació de sedentarisme i mala alimentació explica que molts nord-americans siguin obesos. La brossa no es classifica i l'aire condicionat dels edificis públics i els autobusos és excessiu. Els carrers dels barris on viuen o es diverteixen els estudiants són molt bruts, perquè els seus hàbits alimentaris —menjar ràpid en envasos de plàstic o cartró— generen molts residus i no hi ha papereres.

La tomba de Thomas Jefferson

COSES QUE ENS HAN SORPRÈS

L'Anna ha conegut dues famílies de Charlottesville que tenen en comú una profunda religiositat i que eduquen els seus fills a casa. A Charlottesville, hi ha una setantena d'esglésies de tretze confessions religioses diferents. Les esglésies tenen una certa autonomia i la figura central és el pastor. A més dels serveis religiosos, organitzen moltes altres activitats per als feligresos i la comunitat, i algunes tenen escoles infantils i de primària. Les mares d'aquestes famílies s'han preparat per poder educar els seus fills a casa i les famílies que opten pel *homeschooling* formen part d'organitzacions que els donen suport.

Contínuament passen trens de mercaderies amb dues i tres màquines i centenars de vgons de càrrega. El dissabtes i diumenges, la principal biblioteca de la UVA només obre de la una del migdia a les deu del vespre. El personal sanitari no es canvia de roba quan surt de treballar. El més car és l'habitatge (llogar un apartament de 55 metres quadrats costa 1.200 euros al mes) i el més barat és la gasolina (0,50 euros el litre). A Charlottesville, és impossible llogar un apartament per setmanes o mesos, perquè els contractes són per dotze mesos coincidint amb l'any acadèmic. L'única opció és sotsarrendar una habitació amb bany privat a qui tingui un contracte de lloguer en vigor però hagi de deixar l'apartament de manera temporal. Hi ha molts casos d'estafa, però també hi ha molta pressió policial i consciència social per prevenir-los i combatre'ls. A les màquines de rentar el detergent i el suavitzant s'aboquen directament al bombo. Escórrer un pal de fregar requereix un certa perícia, fins al punt que vam gravar un vídeo per mostrar com es fa.

EPÍLEG

Thomas Jefferson, el redactor de la Declaració d'Independència dels EUA, va incloure-hi com a

A l'entrada d'una biblioteca pública

drets inalienables la vida, la llibertat i la recerca de la felicitat. També és seva la cita que encapçala aquest article i que ve a dir que el coneixement ens farà feliços. No sabem si Charlottesville és la ciutat més feliç dels EUA i si els seus habitants ho són. En qualsevol cas, nosaltres sí que hi hem assolit el propòsit vital del tercer president dels EUA.

ANNA MONTRABETA I MENSA (Òdena, 1963) és mestra d'educació infantil a l'Escola Montbou del nucli antic de Santa Margarida de Montbui.

ANTONI OLIVÉ I TOMÀS (Igualada, 1962) és doctor en direcció d'empreses per la UPC i professor de la IQS School of Management – Universitat Ramon Llull. Ha estat directiu de diverses empreses d'Igualada. És membre del consell de redacció de la *Revista d'Igualada* i col·laborador habitual del diari digital *AnoiaDiari*.